

Urbana drogsccener som riskmiljöer

- Vardagsliv, utsatthet och möjlighet till hjälp på
Malmö och Köpenhamns drogsccener

Föreläsning RFMA

**Torkel Richert, Docent i socialt arbete
Malmö universitet**

Urbana drogsccener som riskmiljöer

- Öppna drogsccener förknippas med kriminalitet och våld och ses ofta som störande av de som bor i närområdet. Samtidigt utgör de möjliga arenor för preventivt och hälsofrämjande arbete.
- Strategier för att hantera drogsccener varierar från polis “crackdowns” och övervakning till uppsökande arbete och inrättande av skadebegränsande insatser.
- Narkotikapolitik och polisens ageranden påverkar drogscceners dynamik och även vardagsliv och risker för narkotikaanvändare som vistas i det offentliga rummet.
- En balans mellan folkhälsoinsatser och upprätthållande av allmän ordning (public health and public order)

Frågor för projektet

- Hur ser vardagsliv, social utsatthet och hälsoproblem ut för narkotikaanvändare som rör sig på drogscener i Malmö?
- Hur arbetar polis och sociala välfärdsaktörer kring droganvändning och drogscener i Malmö och hur påverkas droganvändare av olika interventioner och insatser?
- Hur kan Malmö och Köpenhamn användas som två case för att undersöka hur skillnader i narkotikapolitik och insatser mot narkotika inom två liknande välfärdssystem påverkar utsatta grupper av narkotikaanvändare?

Delstudier och datamaterial

- **Intervjustudie med narkotikabrukare i Malmö (N=231) och Köpenhamn (N=243)**
- Intervjuer med poliser i Malmö (N=19)
- "Minietnografi" med fältarbete och intervjuer med droganvändare i det offentliga rummet i Malmö (N=26)
- Webenkät med socialarbetare i Malmö (N=81)
- Intervjuer med socialarbetare, sjukvårdspersonal, diakoner, frivilligarbetare (N=70)
- Studie om ensamkommande (intervjuer med ensamkommande N=11, intervjuer med professionella och frivilligarbetare N=12)
- Intervjuer med LARO-patienter (N=20)

Ett sund eller en ocean?

- Skillnader och likheter i droganvändares vardagsliv i Malmö och Köpenhamn

- En intervjustudie med personer med långvariga narkotikaproblem i Malmö (N 231) och Köpenhamn (N 243)
- Frågor om droganvändning, hälsa, risker, våld, vardagsbekymmer, kontakt med polis, hjälpinsatser, sociala relationer, mm.
- Personer rekryterades via lågtröskelverksamheter, sprutbytet, LARO, boenden

Studiedeltagarna	Malmö N=231	Köpenhamn N=243
Andel kvinnor	25 %	25 %
Medelålder	44,0	45,6
Medborgarskap	84 %	76 %
Eget boende	48 %	52 %
Kokain	41 %	64 %
Amfetamin	54 %	18 %
Heroin	40 %	40 %
Illegal metadon	16 %	42 %

Boende och försörjning	Malmö N=231	Köpenhamn N=243
Egen bostad	48 %	52 %
Boende via socialtjänsten	31 %	25 %
Osäkert boende/hemlös	24 %	23 %
Heltidsarbete	3 %	1 %
Försörjningsstöd	58 %	50 %
Förtidspension	15 %	21 %

Platser där man intar droger	Malmö N=231	Köpenhamn N=243
Säkra brukarrum	1 %	25 % *
Hemma	46 %	40 %
Hos vänner/bekanta	31 %	24 %
Härbärke eller liknande	8 %	18 % *
Offentlig plats (toalett, park, gatan)	33 %	21 % *
Privat egendom (trappuppgång, innegård, källare)	20 %	7 % *

*p<0,01

Hjälpinsatser	Malmö N=231	Köpenhamn N=243
Läkare	19 %	34 % **
Psykolog	16 %	16 %
Brukarrum	0 %	31 % ***
Sundhetsklinik (sprutbyte)	47 %	28 % ***
Uppsökare	14 %	14 %
Socialarbetare	73 %	74 %
LARO	40 %	67 % **
Härbärgen	27 %	37 % *
Gratis mat	43 %	47 %
Gratis kläder	32 %	37 %
Den lokala polisen	2 %	6 %

*p<0,05   **p<0,01   ***p<0,001

Informell hjälp från vänner och bekanta	Malmö N=231	Köpenhamn N=243
Få tag på droger	45 %	21 % ***
Låna pengar och droger	70 %	57 % **
Råd om droger	26 %	25 %
Beskydd	39 %	28 % *
Hämnd	21 %	11 % **
Att undgå polis och myndigheter	25 %	10 % ***
Mat	57 %	22 % ***
Övernattning	45 %	28 % ***
Tröst/stöd	61 %	58 %

*p<0,05   **p<0,01   ***p<0,001

Vad oroar du dig över i din vardag?	Malmö N=231	Köpenhamn N=243
Att svika personer som jag bryr mig om	58%	61%
Dålig hälsa	56%	51%
Ensamhet	56%	41% **
Att bli utsatt för våld	43%	36%
Att aldrig kunna lämna missbruket	42%	36%
Skulder	38%	35%
Att bli anhållen av polis	37%	24% **
Att droger ska beslagtas	32%	24%
Överdos, psykos eller andra drogskador	32%	22% *
Att skaffa droger	31%	30%
Att ha en trygg plats att sova på	30%	23%
Att skaffa mat	30%	26%
Att bli smittad av en allvarlig sjukdom	26%	29%
Dåligt bemötande av personer på gatan	26%	30%

*p<0,05 **p<0,01

Oro i vardagen – könsskillnader (Malmö)

Oro i vardagen	Kvinna	Man
Att svika personer jag bryr mig om	59 %	58 %
Hälsa	57 %	56 %
Ensamhet	52 %	57 %
Att skaffa mat	41 %	38 %
Att skaffa droger	29 %	31 %
Överdoser och sjukdomar	22 %	35 %
Att bli dåligt bemött /diskriminering	38 %	22 %
Våld	45 %	42 %
Att bli gripen av polis	24 %	41 %
Sexuella övergrepp	31 %	8 %

Könsskillnader i livsvillkor och utsatthet bland narkotikaanvändare i Malmö (preliminära resultat)

- Liknande nivå av drogproblem bland kvinnor och män, liknande andel med erfarenhet av överdoser (ca 50 %)
- En större andel kvinnor (40 % mot 32 %) fick hjälp med att injicera droger
- Män blev oftare tagna av polis (18,2 gånger mot 5,6 gånger), bortförd av polis (11,7 gånger mot 5,8 gånger) och utsatta för våld av polis (6,2 gånger mot 1,8 gånger)

Slutsatser

- Stora likheter i social situation, upplevda risker och oro i vardagen samt tillgång till hjälp och stöd från ”välfärdssystemet”
- Skillnader i polisens insatser mot narkotika (harm reduction policing i Köpenhamn)
- Bättre tillgång till lågtröskelverksamheter, brukarledda verksamheter, skadereducerande insatser och rena sprutor i Köpenhamn
- Vissa mer ”ambitiösa” insatser i Malmö med fokus på både skadereducering och rehabilitering/motivation till förändring – ”skadereducerande socialt arbete” (HRSW)

Slutsatser

- Brukarna i Malmö använde i större utsträckning narkotika på otrygga platser vilket ökar risken för infektioner och överdoser
- Brukarna i Malmö upplevde större problem i kontakt med polis och ett större narkotikastigma
- Brukarna i Malmö var mer beroende av en "moral economy" för trygghet, skydd och tillgång till pengar, boende och droger
- Risk för en form av "hardening" (Coumans 2006), social exkludering och svårare exitprocesser för droganvändare i Malmö?
- Vissa skillnader i vardagsbekymmer och risker beroende på kön

Slutsatser

- Narkotikapolitik och inte minst den lokala implementeringen av politiken har stor betydelse för narkotikaanvändares vardagsliv och risker (risk environments kontra enabling environments)
- Jämförande studier är en underutnyttjad design för ny kunskap
- Möjliga jämförelser mellan regioner inom Sverige?
- Framtiden: ännu hårdare straff i Sverige men mer skadereducering? En mer restriktiv politik i Danmark?
- Är det ett sund eller en ocean i skillnad mellan Sverige och Danmarks narkotikapolitik?

Tack för mig!